

Саха төрүт дорҕооннорун (Һ, Н, Дь, Ы, Ө, Ү) сөпкө санарарга туттуллар көмө ырыалар.

Һ – бүтэй дорҕоон.

Сөтөллөр эбэтэр күлэр курдук санаран таһаарабыт. Һ дорҕоону санарарбытыгар
куолайбытын кыаратабыт уонна эмискэ салгын таһаарабыт. Һай-Һай! Һат-Һат!

Сайын. Норуот ырыата

Һыттыа –Һыттыа сылаас күммүт

Һыатыа-Һыттыа күммүт тыкта

Һыттыа –Һыттыа кууйаас уотун

Һыттыа- Һыттыа уотун ыста

Ыһыах

Оһуохай

Оһох

Ы- бүтэй дорҕоон. Тылбытын Г букваны этэр курдук тутабит. Салгын таһаарарбытыгар
тылбыт төрдүн таналайбыт кэтэҕэр даҕайабыт. Аҕа, оҕо, баҕа, кэҕэ, ытарҕа

Норуот ырыата.

Саадьаҕай оҕус сайгыччы соҕус,

Айаннатан иһий, алааспар тиэрдий

Муу! Һай!

Массыына көлө бадараан суолга

Батыллан хаалбыт, балыынка буолбут

Нoo!

Ытарҕа

кэҕэ

оҕус

баҕа

ДЬ, НЬ - сымнабас бүтэй дорбоон.

дъэдъэн

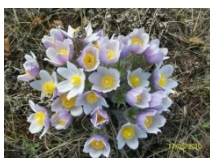
дъиэрэнгэй

Дьокуускай

алаадьы

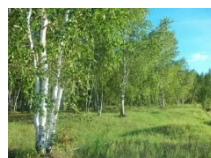
ньургунун

ньуоска

ньирэй

хатын

тийн

Норуот ырыата

Окко

Дьоруо -дьоруо аттарбыт
Тобугунан эриллэр
Солко нуолур отторбут
Суугунаһан эрэллэр 2р.

Сиккиэр тыалбыт уһуктар
Симэх отун хоонньугар
Охсор хотуур тыаһыттан
Оту кытта оонньоһон -2р.

Сүүрүк сүүрүк аттарбыт
Сүһүөбүнэн охсуллар
Долгун суһуох оттору
Доҕотторуом охсуобун-2р.

Дифтоннар. ЫА, УО, ИЭ, ҮӨ

Икки кылгас аһаҥас дорбоон хоһуласпыта биир дорбоон курдук этиллэрэ буолар.

СИЭР АППЫНАН

Норуот матыыба.

Сизэр аппын миинэммин,
 Сэгэртэйбэр тийийэбим.
 Хара аппын миинэммин,
 "Харатыайбар" барыабым.
 Үөмэс-амас дайбатан,
 Үөрэ-дьүөрэ үктэтиэм.
 Тобус суукка тухары
 Дьоруоллатан дайдарыам.

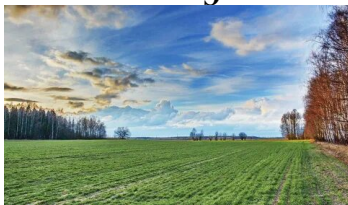
Күөрэгэй. Норуот ырыата

Көмүстүүр ини
 Түөстэрдээх ини
 Күөрэгэйдир ини чыычаабым ини
 Оҕотун ини
 Сэгэттэй!

Тэлээрийэн ини
 Тэлибирээн ини
 Күөрэйээхтии ини
 Көтөөхтөөн ини
 Салгынҥа ини
 Талбаараан!

СААС БУОЛАҔА

Архыып Абаҕыинскай тыллара,
 А. Мазаев обработката,
 Норуот матыыба.

Сарсыарда саһарҕа
Сандаара дьэргэйдэ,
Ырыалар - тойуктар
Ытыллан бардылар.

Эһиэкэй - оһуокай!
Эһиэкэй - оһуокай!
Эһиэкэй - оһуокай!
Эһиэкэй - оһуокай!

Бу кэмнэ Буолаҕа
Бурдук үлэтигэр,
Сүүрүктээх ырыаҕа
Сүрэҕим эппэйэр.

Эһиэкэй - оһуокай!
Эһиэкэй - оһуокай!
Эһиэкэй - оһуокай!
Эһиэкэй - оһуокай!

Кустуктаах ырыалар
Кубалыы көттүлэр,
Эйэни айдылар,
Эбэрдэ эттилэр.

Эһиэкэй - оһуокай!
Эһиэкэй - оһуокай!
Эһиэкэй - оһуокай!
Эһиэкэй - оһуокай!

КЫМЫС ЫРЫАТА

Кымыс

Чороон

Өлүөнэ өрүс

П. Тулааһынап тыллара,
Норуот матыыба.

Толору кымыстаах
Чороону көтөҕөн,
Дойдубут туһугар,

Доџотторум, иһиэбин!

Саарбалаах ойуурдар,
Таас чохтоох хайалар,
Балыктаах үрэхтэр -
Барылара биһиэнэ!

Саастыгар саһарҕа,
Сайсары сыһыта,
Баалыарар Өлүөнэ -
Барылара биһиэнэ!

Кыыс оџо күлүүтэ,
Уол оџо тойуга,
Бар дьоммут үөрүүтэ -
Барылара биһиэнэ!

Толору кымыстаах
Чороону кетөџөн,
Дойдубут туһугар,
Доџотторум, иһиэбин!

ТАПТЫАҤЫН ИЙЭНИ

Эллэй тыла, О. Иванова мелодията

Күн көрүө, от үүнүө
Сибэкки тэтэриэ
Күнэ суох туох үүнүөй,
Күөх сирэм күкээриэ.
Ол тэңэ, күн тэңэ
Эн ийэн, мин ийэм
Ийэтэ суох иинэн,
Иһийиэ сир ийэ.

Күндүттэн күндүнү, кэрэттэн кэрэни,
Төлөннөөх сир баайын таптыаҤын ийэни.

Ийэттэн төрүүллэр
Генийдэр, геройдар.
Дохсуннуу, долгуннуу
Үөскүүллэр норуоттар.
Эн, кини уонна мин
Ийэттэн кэлбиппит,
Ийэбит эмийиин
Илгэтин испиппит.

Күндүттэн күндүнү, кэрэттэн кэрэни,
Төлөннөөх сир баайын таптыабын ийэни.

ТАПТЫЫБЫН САХАМ СИРИН

И. Павлов тыла

А. Васильев мелодията

Таптыыбын кылгас сайыннаах
Тыйыс төрөөбүт дойдубун,
Кымыс, үүт, сүөгэй быйаңнаах
Күөх сирэм саамал уйгутун.

Сипсийэр суугун аргыстаах
Тулалыыр бу кэрэ тыабын,
Сүрэҕи сүүйэр алыптаах
Сахам сириҥ таптыыбын

Туналыйар налыы алаас
Торҕо солконон тупсаран,
Тыымпы күөлүгэр таалалаан
Тыал күөлэһийэ устарын.
Таптыыбын кылгас сайыннах
Төтөрөөбүт дойдубун,
Кымыс, үүт, сүөгэй быйаңнаах
Сахам сириҥ таптыыбын.

Сайылык

Норуот ырыата

Сайылык кэннигэр
Сайынны күн киирдэ
Салгыммыт хойунна
Санаабыт чэпчээтэ
Сэгэрдээр, түмсүөбүн,
Сиэттиһэн барыабын.

Сибэкки кэрэтэ
Сытынан тунуйда
Сөрүүн тыын самныбат
Сурэххэ халыйда
Оһуохай оонньуутун
Олохтоон көрүөбүн.

Көлүйэ күөллэрбит
Убаһас уулар
Кэтитин тухары
Түөлбэлэр аалардаах
Ылбаһай-сайаһас
Ырыата ыллыаһын.

Чабырҕах

Тылы чуолкайдык этиигэ үөрэнэр эрчиллиилэр:

1. Гбда-гбды, гбдо-гду, гбдэ-гбди, гбдэ-гбду;
2. Смта-смты, смто-смту, смтэ-смти, смтэ-смту;
3. Кнга-кнгы, кнго-кнгу, кнгэ-кнги, кнгэ-кнгу;
4. Лча-лчы, лчо-лчу, лчэ-лчи, лчэ-лчу.
5. Харыйа-хоруйа,
Холбуйа-халбыйа,
Хаакыр-кыыкыр,
Хаххан-халҕан.
6. Лаглай-лыглый,
Логлой-луглуй,
Лэглэй-лиглий,
Лэглэй-луглуй.
7. Наннах-ныннах,
Ноннох-нуннух,
Нэннэх-нинник,
Нөnnөх-нүннүк.
8. Таммах-тыммах,
Томмох-туммух,
Тэммэх-тиммих,
Тэммэх-туммух.

9. Тыы-тыы, тыытыгынай
Тыы-тыы, тыыттарбат,
Тыы-тыы, тыгыалай,
Тыы тыы Тылгыынап.

Чабырбах ааҕарга тыыны сөпкө ыларга эрчиллиилэр.

Муннубутунан испитигэр тыын ылабыт, ону таһааран үрдүк куолаһынан этэбит. Биир тыынынан 20 да ахсаанна диэри тохтоло суох этиэххэ сөп.

Сыыр үрдүгэр 1 Дьөгүөссэ олорор
Сыыр үрдүгэр 2 Дьөгүөссэ олорор
Сыыр үрдүгэр 3 Дьөгүөссэ олорор
Сыыр үрдүгэр 4 Дьөгүөссэ олорор
Сыыр үрдүгэр 5 Дьөгүөссэ олорор

Арыылаабыт, араналаабыт, анды симыыта 1
Арыылаабыт, араналаабыт, анды симыыта 2
Арыылаабыт, араналаабыт, анды симыыта 3
Арыылаабыт, араналаабыт, анды симыыта 4
Арыылаабыт, араналаабыт, анды симыыта 5

Хомус

Хомус тардыытын техниката

Хомус тардарга 5 сүрүн сатабыл наада:

1. Хомуһу сатаан туттуу
2. Хомус тылын сатаан охсуу;
3. Сатаан тыыныы;
4. Сатаан истии;
5. Дорҕоону сатаан уларытыы.

Дорҕоону уларытыы

Сана таһаарбакка эрэ сангарар органнардын хамсатан, сүрүн дорҕоонно эбии хос дорҕоон арааһын оноруохха сөп. Артикуляционной эрчиллиилэр:

1. Сана таһаарбакка эрэ А, О, Э, И, Ы, У, Ө, Ү дорҕооннору охсобут.
2. Л, Т, Г дорҕооннору охсобут. Саамай хомуска сүрүн иһиллэр дорҕооннор.
3. “Күөрэгэйдэтии”. И-И-И-И. Ые-ье-ье-ье, йа-йа-йа-йа, йо-йо-йо-йо, йу-йу-йу-йу
4. “Хаастатыы”. Лөль-лөль-лөль-лөль, лэль-лэль-лэль-лэль.
5. “Кэҕэ саната”. Кхак. Каак-куук, каак-куук.
6. “Уос дорҕооно”. Уо-уо-уо, уэ-уэ-уэ